

ΤΟΜΟΣ Α΄.

ΤΕΥΧΟΣ Γ. & Δ.

ΘΡΑΚΙΚΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΙΔΡΥΘΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
“ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ,”

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΣΟΥΝΤΑΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΑΡΙΣΤ. ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΣ

ΣΤΙΛΠ. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠ. ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ

ΠΟΛΥΔ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ

ΘΡΑΚΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ — ΜΕΓΑΡΟΝ ΤΟΥΡΙΣΤ — ΒΟΥΛΗΣ 18

1928

Η ΗΡΑΚΛΕΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ 17ου ΑΙΩΝΟΣ

Ὁ Γουλιέλμος Ἰώσηπος Grelot ἐπισκεφθεὶς τὴν Θράκην κατὰ τὸ τέλος τοῦ 17ου αἰῶνος (τὸ ἔργον του ἐδημοσιεύθη τὸ 1680), συνοδεύων τὸν Βασιλικὸν ἰατρὸν καὶ ἀρχαιολόγον Vaillant, περιγράφει τὴν τότε Ἡράκλειαν, ἡ ὁποία μὲ ὄλην τὴν κατάπτωσιν 150 ἔτη μετὰ τὴν ἄλωσιν, διετῆρει εἰσέτι πολλὰ περισσότερα λείψανα τοῦ παρελθόντος μεγαλείου τῆς ἡ σήμερον. Οἱ ἀναγνώσται τῶν «Θρακικῶν» θὰ εὖρωσι τὴν περιγραφὴν ἀρκετὰ ἐνδιαφέρουσαν.

Νέα Ὑόρκη.

A. A. Σ.

Ἡ πόλις αὕτη εἶνε μία ἐκ τῶν σαράντα περιόπου, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὸ ἴδιον ὄνομα. Βλέπων τις τὴν σημερινὴν ἀξιοθρήνητον κατάστασίν τῆς δυσκολεύεται νὰ πιστεύσῃ ὅτι εἶνε τὰ εἰρηπία τῆς ὀνομαστῆς Περίνθου, ἣτις ἐπιβαλοῦσα ἄλλοτε τοὺς νόμους τῆς εἰς τὸ ὑπερήφανον Βυζάντιον, στενάζει σήμερον ὑπὸ τὴν τυραννίαν αὐτοῦ· εὐτυχῶς μὲ ὅλας τὰς καταστροφάς, τὰς ὁποίας ὑπέστη, διατηρεῖ ἀκόμη τὸ ὄνομά τῆς.

Ἡ πόλις αὕτη εἶνε κτισμένη πέριξ ἐνὸς ἀκρωτηρίου, ὀλίγον ὑψηλοῦ, μὲ τὸ ὁποῖον σχηματίζονται ἀπὸ τὰ δύο μέρη, δύο λιμένες ἀρκετὰ κατὰλληλοι διὰ τὰ πλοῖα. Ἐξ αὐτῶν ὁ μόνος συχνᾶζόμενος, εἶνε ὁ βορειοανατολικὸς ὅστις εἶνε καὶ μεγαλύτερος καὶ ἀσφαλέστερος. Δυστυχῶς οἱ Τοῦρκοι ὄχι μόνον δὲν φροντίζουν νὰ τὸν καθαρίσουν, ἀλλ' ἀναλγήτως ἀφίρουν νὰ ὑπερπληρωθῇ ἀπὸ τὰ συντρίμματα τῶν ἀρχαίων οἰκοδομῶν ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα φαίνονται ἐκ τῆς παραλίας· ὡς ἐκ τούτου δὲν θὰ εἶνε πλέον δυνατόν νὰ εἰσέλθουν παρὰ βάρκες, Τουρκικὰ καΐκια καὶ ἄλλα πλοῖα μετρίου μεγέθους, ἐνῶ εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ αὐτοκράτορος Σελήρου καὶ μάλιστα πολὺ πρὸ αὐτῆς καὶ μετ' αὐτήν, ἐναυλόχει συχνὰ ἐν ἀσφαλείᾳ ὀλόκληρος ναυτικὴ δύναμις, καὶ τὰ μεγαλύτερα πλοῖα, τὴν Πέρινθον εἶχαν ἀσφαλῆ λιμένα.

Τὸ σχῆμα τοῦ λιμένος τούτου εἶνε κυκλωτερές, κάπως προσομοιάζον μὲ πέταλον. Ἡ θέα του εἶνε ἀρκετὰ εὐχάριστος, ἰδίως ἀνωθεν τοῦ ἀριστεροῦθεν κειμένου ἀκρωτηρίου εἶνε πολὺ καλυτέρα· ἐκεῖθεν φαίνονται οἱ δύο λιμένες, μεταξὺ τῶν ὁποίων εὐρίσκεται ἡ Ἡράκλεια, καὶ ἡ θάλασσα τοῦ Μαρμαρᾶ. Πέριξ τῆς Ἡρακλείας εὐρίσκονται ὠραῖαι ἐξοχαί.

Βεβαίως ἐδῶ ἔκειτο τὸ ὠραῖον ἀμφιθέατρον τῆς Ἡρακλείας, τὸ ὁποῖον ἐθεωρεῖτο ἐκ τῶν ἐπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου. Φαίνονται ἀκόμη μερικά ὠραῖα ἐρείπια καὶ λείψανα οἰκοδομῶν μεταξύ ἄλλων σώζονται μεγάλα ὑπόγεια, τὰ ὁποῖα εἶχαν πλήρη ὕδατος ἐκτάκτως καθαροῦ καὶ ψυχροῦ. Ταῦτα μεταχειρίζονται ἤδη ὡς στέρνας. Ἀπὸ αὐτὰς τὰς ὑδροποθήκας (αἱ ὁποῖαι προφανῶς ἐπληροῦντο ἀπὸ πηγαῖα ὕδατα καθότι εὕρισκονται εἰς πολὺ ὑψηλὸν τόπον καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ νερὰ τῶν βροχῶν) διοχετεύονται τὰ νερὰ εἰς τὰ πέριξ τοῦ ἀμφιθεάτρου.

Καὶ δὲν εἶνε μόνον ἡ οἰκοδομὴ αὕτη, ἥτις ἦτο ἀξιοθαύμαστος εἰς τὴν Ἡράκλειαν. Ἐκτὸς τῶν ναῶν, τῶν λουτρῶν καὶ ἀρκετῶν ἄλλων δημοσίων οἰκοδομῶν ἀπὸ τὰς ὁποίας ἦτο αὕτη στολισμένη, ὑπῆρχον πλείστα ὠραῖα ἀγάλματα εἰς δημοσίας θέσεις ὑψούμενα εἰς μνήμην ὅσων ἔκαμνον ἰδιαιτερόν τι διὰ τὴν πρόοδον τῆς πόλεως. Τὰ ἀγάλματα ἐθραύσθησαν καὶ κατατεμαχίσθησαν παρὰ τῆς βαρβαρότητος τῶν αἰώνων· ἀλλ' αἱ περιωθειῖσαι βάσεις καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ δεικνύουν ἀρκετὰ τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν Ἰερυνθίων πρὸς τοὺς εὐεργέτας τῆς. Ἀπόδειξις τῆς γεναιοδωρίας τῶν ἀρχαίων Ἡρακλειωτῶν καὶ μαρτυρία ὅτι ἡ πόλις Ἡράκλεια εἶνε ἡ ἀρχαία Πέρινθος. Αἱ Ἑλληνικαὶ καὶ Λατινικαὶ ἐπιγραφαί, τὰς ὁποίας ἀναγινώσκει τις εἰς διάφορα μέρη δὲν ἐπιτρέπουν ἀμφιβολίας καὶ τὰ εὕρισκόμενα ὠραῖα λείψανα τῆς ἀρχαιότητος, βεβαιοῦν ὅτι εἶπεν εἰς ποιητῆς

Quae magna Perinthus.

ante fuit, prisceum mutavit Heraclea nomen

Πολλὰ ἀρχαῖα τεμάχια ἐπιγραφῶν μεταχειρίζονται ὡς βαθμίδας εἰς τὰς εἰσόδους, ἀλλ' ἡ μεγαλυτέρα τῶν ἐπιγραφῶν αὐτῶν αἱ ὁποῖαι φαίνονται εἰς Ἡράκλειαν, εἶνε ἐντειχισμένη εἰς χονδρὸν τοῖχον τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τῆς πόλεως ταύτης ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἥτις ἄγει εἰς Ἀδριανούπολιν. Αὕτη εἶνε Ἑλληνικὴ ἀφιέρωσις εἰς τὴν ἀγαθὴν τύχην τοῦ αὐτοκράτορος Σευήρου. Ὁ Σευήρος εἶνε ὁ αὐτοκράτωρ, ὁ ὁποῖος διὰ νὰ ἐκδικηθῇ τὸ Βυζάντιον, τὸ ὁποῖον ἔλαβε τὸ μέρος τοῦ Pescennio Siger, τὸ ὑπέταξε καὶ τὸ ὑπεχρέωσε νὰ λάβῃ τοὺς νόμους τῆς δημοκρατίας τῆς Περίνθου, τῆς ὁποίας ἦτο ἀντίζηλος. Ὑπάρχει μία ἐπιγραφή πλησίον τῆς ἰδίας Ἐκκλησίας εἰς τὸν οἶκον τοῦ Μητροπολίτου (Primat ἢ Grand Eneque). Αὕτη εἶνε ἀφιερωμένη εἰς τὴν ἀγαθὴν τύχην τοῦ Αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ υἱοῦ τοῦ Nerva.

Ἡ οἰκία τοῦ Μητροπολίτου συνέχεται μετὰ τοῦ ναοῦ ὅπως οὗτος μεταβαίνει ἐν ἀσφαλείᾳ ἵνα λειτουργήσῃ. Εἰς τὸν μεταξὺ τῶν δύο διάδρομον, τὸν ὁποῖον μεταχειρίζονται καὶ διὰ προπύλαια, ὑπάρχει ὁ τάφος ἑνὸς εὐγενοῦς Ἄγγλου ὅστις μεταβαίνων εἰς Κωνσταντινούπολιν ἠσθένησε ἀπὸ

πανώλην εἰς τὴν Τένεδον καὶ ἀπέθανε πρὶν φθάσῃ εἰς Ἡράκλειαν, ὅπου ἐτάφη κατὰ τὸ 1627, ὡς σημειοῦσιν ἡ Ἑλληνικὴ καὶ Λατινικὴ ἐπιγραφή τὴν ὁποῖαν ἔγραφαν ἐπὶ τοῦ τάφου του ¹⁾.

Ἡ Μητροπολιτικὴ αὕτη ἐκκλησία τῆς Ἡρακλείας εἶνε ἀπὸ τὰς ὠραιότερας ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Δὲν πρέπει νὰ νομίσῃ τις ὅτι εἶνε ἀρχιτεκτονικὸν ἀριστούργημα. Εἶνε μία ἐκκλησία οἰκοδομημένη, ὅπως ὅπως, ἐπὶ ἑνὸς τῶν τειχῶν τῆς πόλεως καὶ ἐπὶ τῶν ἐρείπιων ἀρχαίας οἰκοδομῆς, ἴσως πύργου, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου οἰκοδόμησαν θόλον ἀρκετὰ ὠραῖον, ὅστις καλυπτεῖ ὅλην τὴν οἰκοδομήν. Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ εἶνε ἀρκετὰ καθαρὸν καὶ καλλιτέρα διευθετημένον ἀπὸ τὸν ναὸν τῶν Πατριαρχείων τῆς Κων/πόλεως.

Ὑπάρχουν ἀκόμη πολλοὶ ἄλλαι ἐκκλησίαι εἰς Ἡράκλειαν, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶνε εἰς τὴν αὐτὴν καλὴν κατάστασιν ὡς ἡ Μητροπολιτικὴ ἐκκλησία. Ἐκ τῶν πέντε-ἕξ ἄλλων, αἱ ὁποῖαι φαίνονται, ὑπάρχουν δύο ἕως τρεῖς ἔρημοι καὶ ἐγκαταλελειμμένοι. Καὶ αὗται ἔχουν τὴν τύχην ὁμοίαν μὲ τὰς περισσοτέρας τῶν οἰκιῶν αὐτῆς τῆς πόλεως. Ὅταν ἔφθασα εἰς Ἡράκλειαν ἠρώτησα ἂν ἦτο ἐορτή, διότι διελθὼν πολλὰς ὁδοὺς ἔβλεπον τὰ καταστήματα κλειστὰ καὶ οἰκίας κενὰς. Μὲ ἀπήντησαν ὅτι ἦσαν πολλοὶ οἰκίαι ἑλλήνων Ἡρακλειωτῶν, οἵτινες ἀπέθανον ἀπὸ πανώλην, ἢ ἄλλων οἱ ὁποῖοι ἐγκατέλειψαν τὰ κτήματα καὶ τὴν πατρίδα των πρὸ ὀλίγων ἐτῶν διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν πιέσεων τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι ἔξακολουθητικῶς τοὺς ἐπέριπτον νέας συκοφαντίας. Ἐὰν αὐτὸ ἔξακολουθήσῃ δὲν θὰ μείνουν εἰς Ἡράκλειαν παρὰ μόνον Τούρκοι κάτοικοι.

Τὸ ἐμπόριον τὸ ὁποῖον διεξάγεται σήμερον εἰς Ἡράκλειαν δὲν εἶνε μέγα. Τὰ πλοῖα εἰσπλέουν εἰς τὸν λιμένα της διὰ νὰ προφυλαχθοῦν ἀπὸ κακὸν καιρὸν ὃ ὁποῖος πιθανὸν νὰ τοὺς παρουσιασθῇ εἰς τὰ πέριξ, (ὡς συνέβη εἰς τὸ ἡμέτερον τὸ ὁποῖον ὑπεχρεώθη νὰ ἀγκυροβολήσῃ πέντε ἕως ἕξ ἡμέρας ἀπὸ δυνατῆ τραμουντάνα) καὶ ὄχι διὰ νὰ κάμουν ἀξίαν λόγου φόρτωσιν.

Εὐρίσκει τις ἐν τούτοις βαμβάκι, ἐληές, ὀπωρικὰ ξηρὰ καὶ νωπά, δέρματα καὶ μαλλιά εἰς ἀρκετὰ μεγάλην ποσότητα.

Εὐρέθην εἰς Ἡράκλειαν κατὰ τὴν συγκομιδὴν τοῦ βάμβακος καὶ ἐκ περιεργείας μετέβην εἰς τοὺς ἀγροὺς διὰ νὰ ἰδῶ μὲ ποῖον τρόπον γίνεται ²⁾.

Ἡ πόλις αὕτη ἐτιμήθη ἀπὸ τὴν μεγαλόψυχον γενναϊότητα πλείστων μαρτύρων, οἵτινες ἔχυσαν τὸ αἷμα των διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς χριστιανικῆς πίστεως.

Ἐξ αὐτῶν εἶνε οἱ ἅγιοι Φηλιξ, Ἰανουάριος, Κλήμης καὶ Φιλήμων.

¹⁾ Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἐσώζετο μέχρι ἐσχάτων (Σ. Μ.).

²⁾ Παραλείπεται ἡ περιγραφὴ τοῦ βάμβακος (Σ. Μ.)